

ONKRAJ MEJA

28. 9.–5. 12. 2021

Center sodobnih umetnosti Celje

10. 12. 2021–20. 3. 2022

Koroška galerija likovnih umetnosti

Zgodovina človeštva se bere kot zgodovina postavljanj in prestavljanj ozemeljskih meja. Čez stoletja sta se spreminjala tako način določanja razmejitev kot njihova vloga. Meje so bile od konca fevdalnih družbenih ureditev vedno bolj povezane z nacionalno pripadnostjo in narodno identiteto, danes pa so predvsem sredstvo za nadzor pretoka ljudi in tako predstavljajo kompleksen družbenopolitični pojav, ki odločilno vpliva na življenja posameznikov. Pri vzpostavljanju identitete posameznika ali naroda meja nastopi kot element, ujet bodisi v reprezentacije zgodovinskih bojev za državljanstvo in heterogenih kulturnih bojev bodisi v utopije ali ideje transformacije skupnega demokratičnega imperativa sveta.

Razstava Onkraj meja podaja fragmente razmišljanja o vplivih meja, ki ljudem določajo življenjski prostor, jih pomikajo na družbeno obrobje, otežujejo dostojno življenje in transformirajo njihovo identiteto. Vzpostaviti želimo premislek o nekaterih obmejnih prostorih v obdobju zadnjih tridesetih let, v katerih so jasno vidne trajne

problematike ali v katerih se situacije, povezane z mejo, celo zaostrujejo. Umetnice in umetniki v svojih delih orisujejo resnične zgodbe, pričevanja skupin in posameznikov civilne družbe, ki jim je politična meja determinirala življenje. Skozi predstavljene umetniške intervencije interpretirajo vzroke in posledice razmejitev v različnih geopolitičnih krajinah. Poudarjajo situacije, ki so povezane s prehajanjem meja in potovanji, z vprašanjem pravic manjšin, jezika, državljanstva in dela, z ločitvijo družin ter govorijo o trenutnem stanju migracijskih tokov v Evropi. V nekaterih projektih iz utopičnih potencialov prehajajo v rešitve z aktivističnim predznakom.

Danes se kljub globalizaciji sveta skozi mednarodne informacijske, pravne in ekonomske vidike znova gradijo fizične razmejitve, čemur smo priča tako v Evropi kot v drugih delih sveta. Wendy Brown pravi, da je prišlo do paradoksa, ko v sodobni globalizirani mobilnosti prepustnost meja ne pomeni njihovega opuščanja, ampak se poleg ohranitve starih meja postavljajo nove meje tam, kjer jih nikoli ni bilo.¹ Od padca Berinskega zidu 1989 smo priča velikemu porastu fizičnih pregrad med državami tako znotraj Evrope, kjer naj bi do danes zrastle okoli 1000 km fizičnih preprek in zidov,² kot širom po svetu

¹Brown, Wendy, 2010: Walled States, Waning Sovereignty, Zone Books, str. 20-25

²Benedicto, A. R., Brunet, P., 2018: Building Walls. Fear and Securitization in the European Union, Centre Delàs d'Estudis per la Pau, Barcelona.

Dostop: https://www.tni.org/files/publication-downloads/building_walls_-_full_report_-_english.pdf (23. 2. 2019), str 6

(ZDA/Mehika, Izraelski zid na Zahodnem bregu, Saudska Arabija/Jemen/Irak, Bangladeš/Indija, Indija/Pakistan, Uzbekistan/Kirgizistan, Botsvana/Zimbabve, Španija/Maroko ...). Ne nazadnje med novo postavljene fizične prepreke na mejah sodi tudi žica na slovensko-hrvaški in nekdanji slovensko-avstrijski meji. Brownova trdi, da gre za reakcijo ob spoznanju, da se koncepta suverenosti in nacionalne države med seboj oddaljujeta, in pravi, da so novi zidovi postali ikone te erozije.³

Na primeru Evropske unije lahko sledimo trendu, ki ga je zastavil Schengenski sporazum leta 1985: v zameno za manj nadzora nad notranjimi mejami se je postril nadzor nad zunanji mejami Evrope. Pred našim pragom so v devetdesetih letih politični procesi razpada Jugoslavije, ki je končala v vojni, prinesli dolgoročne posledice, za katere je morda čas, da jih ob letošnji 30. obletnici osamosvojitve Slovenije in v obdobju, ko puščamo tik za mejo Evropske unije več deset tisoč ljudi brez kakršnekoli možnosti za dostojno življenje, ponovno izpostavimo. Od leta 2015 so se s povečanjem migracij iz vojnih območij v Evropo, zadnje leto pa še z epidemijo Covid-19, vzpostavile nove razmere na mejah, ki so zgovorno pokazale na neenotnost evropskih in globalnih politik ter na neuspeh projekta univerzalnih človekovih pravic. Pojavljajo se posamezni

avtoritarni mehanizmi, ki ne upoštevajo dejstva, da se je podoba sveta spremenila prav na račun bojov iz preteklosti in da je treba znotraj državnih ureditev najti nove formule socialnih politik, ki ne bodo razmejevale, ločevale in diskriminirale. Étienne Balibar med cilji »delovišča demokracije« med drugim predlaga demokratizacijo mej (ki seveda ne pomeni njihove ukinitve) skozi napredek »politike človekovih pravic« in preseganje kolektivne negotovosti. Po njegovem mnenju bi morali začeti prav s »stanjem 'v negotovost pahnjenih' nomadskih populacij, ki so vir in tarča varnostnih obsesij, te pa so tesno povezane z identitetnimi obsesijami.« Torej moramo vnovič razmisliti o načinih, kako spremeniti zgodovinsko razmerje med ozemljem in prebivalstvom, kakor se je zaradi globalizacije že spremenilo razmerje med ozemljem, pretokom blaga, kapitalov in informacij.⁴

Umetniške raziskave in interpretacije situacij na zunanjih in notranjih mejah Evrope ter na meji med ZDA in Mehiko ob razkrivanju vtisov iz obmejnih območij, osebnih zgodb ali družinskih tragedij na razstavi izrišejo zemljevid doživljanja sveta na ostrih robovih razmejitev. V delih sta ujeta ponovni premislek zgodovinskih resnic in geopolitičnih pojavov, vendar tudi alternativne rešitve, ki jih želimo izpostaviti kot prostore potencialnosti, če ne celo prihodnosti.

---

³Brown, Wendy, 2010: *Walled States, Waning Sovereignty*, Zone Books, str. 24

⁴Balibar, Étienne, 2007: *Mi, državljani Evrope? Meje, država, ljudstvo*, Založba Sophia, p. 242

Mednarodno skupinsko razstavo Onkraj meja, ki je nastala v sodelovanju Centra sodobnih umetnosti Celje in Koroške galerije likovnih umetnosti, predstavljamo na dveh lokacijah pod skupno vsebinsko idejo. Razstavi podajata več konceptualnih poudarkov, ki jih skozi nabor umetniških del avtoric in avtorjev v obeh galerijah razširjamo ter spreminjamo. S poskusom prožne kontekstualizacije tematskih sklopov in umetniških del prehajamo tudi meje zgolj fizičnega prenosa razstave.

